

Flavia Company: «He pogut escriure i viure sense deixar de ser qui sóc»

L'autora reflexiona sobre les mentides que ens diem i sobre la satisfacció d'arribar als 50 anys havent estat fidel a si mateixa

Flavia Company amb un exemplar del seu últim llibre, 'Por mis muertos'. Foto: Susana Alfonso

La maduresa pot ser bella, amb be alta. El mig segle d'existència ha enxampat Flavia Company (Buenos Aires, 1963) en plena esplendor vital i literària.

Em té intrigada que tan aviat puguis escriure en català com en castellà.

Però no puc decidir si escric un llibre en una llengua o en l'altra. Jo faig els llibres a partir d'una idea estructural que em persegueix durant un temps, i començo a escriure'ls quan en trobo una primera frase. Si la primera frase em surt en català, el llibre és en català, i si em surt en castellà, el llibre és en castellà. Els fonaments no tenen llengua, però quan em ve la primera frase, ja estic obligada a escriure el llibre en l'idioma en què m'ha sortit. Un cop acabat el llibre el puc traduir al castellà, però el pensament no el puc traduir. Si un llibre el penso en català, l'he d'escriure en català. Si no ho fes així, l'esguerraria.

És el llibre el que mana.

Més que el llibre, la llengua. De fet, la llengua és el tot. Una llengua implica un món, això en el meu cas es demostra de manera palpable i innegociable. Una llengua són referents, són construccions mentals. No és el mateix pensar en català que en castellà, es pensa el món de manera diferent. Una llengua és una cultura.

Penses indistintament en els dos idiomes?

Sí. Vaig néixer a l'Argentina i hi vaig viure fins als deu anys. Allà el pare em parlava en català i la mare, en argentí. Jo no parlava el català, però tots els meus avantpassats per part de mare i per part de pare són catalans. Quan vaig arribar a Barcelona, em sonava igual de diferent el català que l'espanyol. Per a mi totes dues són llengües apreses. L'espanyol és gairebé tan diferent de l'argentí com del català, són maneres de pensar diferents.

La Flavia Company existeix?

Ara i aquí. Només existim ara i aquí. Si t'explico qui era la Flavia Company fa deu anys o fa deu minuts, t'explicaré mentides, perquè hauré de narrar. Tot el que jo t'expliqui sobre el meu passat serà una construcció. I tot el que t'expliqui sobre el meu futur tornarà a ser una construcció. L'única Flavia que existeix és la que veus ara.

Som el que diem que som?

Som el que fem a cada instant. Si hem d'explicar qui som, mentim sempre. Reconstruïm el relat a mida de qui l'escolta. No expliques igual les coses a un jutge que a un amic.

Però nosaltres ens acabem creient algun dels relats que fem.

Si en el fons del fons de la teva ànima et fessin jurar que el que expliques és estrictament cert, no ho juraries.

Per tant, la veritat no existeix.

La veritat anecdòtica només existeix en l'instant que passa.

En canvi, a través de la ficció podem explicar grans veritats.

Sí, podem explicar veritats universals i intemporals, o les grans veritats de cada època. Passem per una època de moltes realitats virtuals. Fa anys, dues amigues meves se n'anaven a dormir i una li diu a l'altra: "Quina putada que s'hagi cremat la cuina." L'altra va fer un bot. Parlava de la cuina dels Sims!

Amb la crisi, moltes realitats virtuals s'han esfumat i tots plegats hem tornat a tocar de peus a terra, hem tornat a valorar més les coses de veritat.

Potser sí, però pensa en el Facebook. El Facebook i els xats estan plens de mentides. Tenim interioritzada la mentida amb una naturalitat impressionant, la mentida és una forma de relació que no ens escandalitza.

Ui, jo d'entrada m'ho crec tot. Em poden enredar molt.

Ens acostaríem molt més a la veritat si a cada instant de la nostra vida fóssim responsables del que fem, consideréssim que els nostres actes tenen conseqüències i no pretenguéssim omplir amb paraules l'espai que hi ha entre el que pensem, el que fem i el que diem. Si en lloc d'utilitzar les paraules per justificar el passat o per fer promeses de futur les utilitzéssim per ser on som, el resultat s'acostaria molt a la veritat.

Potser llavors no ens caldrien les paraules.

A la vida quotidiana hi ha moltes paraules que ens podríem estalviar, sí.

Quan dius que t'agrada "exercir la violència contra la vida i contra l'escriptura", què vols dir? Com s'exerceix la violència contra la vida?

Prenent decisions dràstiques. Què t'he d'explicar, tu n'has pres més d'una. Decisions que són violentes perquè són dràstiques i interrompen la inèrcia. Les ruptures, els abandonaments, els distanciaments, els canvis rotunds.

A vegades et cal prendre una decisió dràstica per poder estar en pau amb tu mateix.

Exacte. Quan decideixes conscientment no respons a un impuls, apliques la intel·ligència. Et respectes prou per fer que el pensament, la paraula i l'obra coincideixin.

Quan no coincideixen, deus tenir problemes de coherència...

...i, doncs, de consciència. La distància entre el que es pensa i el que es fa és el que omplim de justificacions mitjançant les paraules.

I la violència contra l'escriptura, com s'exerceix?

Tancant els camins que ja coneixes i explorant-ne de nous. El coneixement et porta a decidir que no pots continuar pel camí *trillat*.

No has caigut mai en la temptació de repetir-te, de fer estil del propi estil?

He intentat no caure-hi, però la temptació sempre hi és.

Si tots som escriptors de nosaltres mateixos, quina és la diferència entre qualsevol persona i un escriptor diguem-ne professional?

Els qui ens dediquem a l'escriptura tenim una consciència d'escriptors, una voluntat d'estil i un coneixement dels recursos i les tècniques literàries. Fem servir aquests recursos per obtenir el text més efectiu possible. Donem importància a l'estructura, la sintaxi, el ritme, les comparacions, les frases que regalem als lectors perquè hi pensin.

Dius que se't cola la vida en la literatura i viceversa.

No podem sortir de la realitat, estem condemnats a formar-ne part. Els escriptors només podem escriure a partir d'aquesta realitat i des de dins del planeta Terra. Trobem horrorós estar en una presó, però estem empresonats en aquest planeta. Les coses des de fora es veurien diferents.

Però a *Por mis muertos* jugues conscientment a barrejar vida i literatura.

Proposo al lector una reflexió sobre la invenció de nosaltres mateixos. Importa el que és cert o importa explicar-ho de manera que ho sembli? Confio en lectors molt intel·ligents, molt inquiets, molt curiosos, i els convido a plantejar-se tot això, i a preguntar-se si no valdria la pena fer menys ficció i viure més el present.

A part de confiar en lectors intel·ligents, deus haver comprovat que ho són.

Jo no tinc lectors idiotes, no he conegut mai un lector idiota dels meus llibres. Els meus lectors podrien escriure els meus llibres, si s'hi dediquessin. Compartim una manera d'entendre la vida i de buscar el sentit de les coses.

Encara reconeixes com a teus tots els llibres que has escrit?

Sí, totalment. D'alguns me'n sento més orgullosa, però tots els llibres que he publicat em semblen necessaris dins de l'edifici narratiu que estic construint.

Tens llibres no publicats?

I llibres llençats a la paperera. Alguns dels no publicats els he mantingut un temps al calaix, i si al cap d'un temps els trobo infumables els llenço. Com que escric a mà, llençar un original vol dir destruir-lo.

Escrius a mà sempre??

Gairebé sempre. Les traduccions no i la literatura infantil, tampoc. Sóc molt obsessiva, escric només en llibretes de mida quartilla de paper blanc i regalades per algú que m'estimi. Si algun dia no m'estima ningú, no escriuré.

Caram. Estic per començar-te a regalar llibretes.

Això va començar de manera casual. La primera novel·la, *Querida Nérida*, la vaig escriure als 17 anys en una llibreta que m'havia portat la meva mare de Londres. No reuneix les característiques adequades, però jo llavors no sabia quines serien les característiques adequades. Era una llibreta rosa, espantosa, amb un gelat a la coberta i amb els fulls quadriculats.

Les guardes totes, les llibretes?

I tant. I si un llibre em dura més d'una llibreta, em compro la mateixa llibreta o demano a qui me l'ha regalat que me'n regali una altra.

De petita ja volies ser escriptora?

Sempre havia escrit, però sembla que jo havia nascut per a la música. Vaig començar a tocar el piano als 5 anys. L'estiu després de COU vaig escriure aquella primera novel·la. Quan vaig acabar la carrera de filologia, als 21 anys, estava estudiant vuit o dotze hores de piano cada dia perquè havia de fer el meu primer concert a l'auditori del Liceu. Paral·lelament me'n vaig anar a demanar feina a la revista *Quimera*. Allà el Miguel Riera, que ja aleshores era editor de Montesinos, em va preguntar si jo escrivia. Li vaig dir que sí tot i que feia temps que no escrivia res perquè estava consagrada al piano. Em va dir que li portés alguna cosa de les que escrivia i li vaig portar *Querida Nérida*. Ell se la va endur a Buenos Aires, on se n'anava de viatge, i des de l'Argentina em va escriure una carta que encara guardo. Em deia que de feina a la revista no me'n podia donar, però que em volia publicar la novel·la. Mentrestant vaig tenir una tendinitis que em va impedir fer el concert de piano. Tornant de l'Argentina, el Miguel Riera em va preguntar si estava escrivint alguna altra cosa, vaig mentir i li vaig dir que sí. És de les poques mentides que he dit en la meva vida.

No sé si creure't: tot el que em dius ho poso en quarantena per si de cas.

Ben fet. El cas és que vaig dir que sí al Miguel Riera i en aquell mateix instant, mentre l'hi explicava, em vaig anar inventant en directe el títol, els personatges, la història i l'argument de la meva segona novel·la. Llavors, perquè no fos mentida, vaig arribar a casa i em vaig posar a escriure-la. I és la meva segona novel·la publicada: *Fuga y contrapuntos*. Hi narro el meu comiat de la música.

Vas decidir posar una foto de la teva boda a la coberta de *Por mis muertos*.

L'editor em va dir que havia trobat una foto per a la coberta i que era una foto del meu casament. Vaig pensar "i per què no?", però li vaig dir que la volia triar jo. N'hi vaig enviar una i era la mateixa que havia triat ell. Tot i que hi surto a la coberta, amb aquest llibre he volgut desaparèixer com a escriptora, la intenció era trobar un to que semblés que els relats s'expliquen a si mateixos. Sense floritures, sense voler demostrar mira que bé que escric. La paraula necessària i prou.

"¿Qué hay que contestar cuando te preguntan qué eres?", diu una escriptora en un dels relats de *Por mis muertos*. Tu què respons quan t'ho pregunten?

L'única resposta possible és: jo sóc. Ja no em sento còmoda amb cap etiqueta. Fins i tot ara a Austràlia acaben d'acceptar que existeix un tercer sexe. Sóc. Tu i jo som, estem aquí, hi ha una energia bona entre nosaltres. Et dius Eva però et podries dir d'una altra manera, el nom és una convenció. No voldria posar-me esotèrica, però només som energia.

Com més gran et fas, més et reconcilies amb la persona que ets, siguis el que siguis i siguis com siguis?

Sí, perquè et desprens del llast que no ets.

Per tant, com més grans ens fem més veritat acabem sent.

Algunes persones, sí. Les que intentem fer coincidir el que diem amb el que fem, les que necessitem la justícia poètica. Però hi ha persones que no existeixen en el present, que només existeixen en el passat i en el futur.

Et vas casar amb una altra dona als 49 anys. Els 50 et van sorprendre en un moment feliç.

La meua mare va morir d'una hemorràgia cerebral quan tenia 49 anys, l'edat en què jo em vaig casar. Tinc amigues que estan traumatitzades per haver fet 50 anys, jo personalment estic encantada. Als 50 ja ets qui ets. Estic feliç, tranquil·la, serena, plena d'energia, he recorregut el món sencer en els últims dos anys. Però sóc molt similar a la Flavia de quan tenia quinze anys. Continuo somiant, no m'he rendit.

Potser continues trobant perquè no has perdut la capacitat de buscar.

Si em preguntessin si m'assemblo al que havia previst ser de jove, d'entrada respondria que no havia previst res. Però sóc i estic molt millor del que hauria pogut arribar a preveure. He pogut escriure i viure sense deixar de ser qui sóc. Ara mateix ser qui sóc sembla més fàcil, fins i tot m'he pogut casar. Però l'homosexualitat quan jo tenia tretze o catorze anys era complicada, a Barcelona i a Espanya i a Europa. Hi ha persones que han decidit no viure la seva vida, o que han sentit una por excepcional a viure la vida. Haver estat fidel al somni d'escriure i de ser qui sóc en tots els sentits és una meravella.

És això el que et fa estar en pau.

I tant. Sentir que no t'has estafat i que no has estafat a ningú. Ara, t'he de dir que els altres només t'estafen si tu els estafes. Només ets víctima d'una mentida si tu menteixes. M'ha costat molt arribar a aquesta conclusió, però és certa.

Si arribes als 50 satisfeta de no haver-te traït i d'haver estat fidel a tu mateixa, vol dir que la teua vida no ha estat cap mentida, que hi ha hagut molta veritat.

Ha estat veritat instant rere instant. Però el que jo te n'expliqui està edulcorat per la meua memòria o per la meua necessitat de reconciliar-me amb mi mateixa. Sí que tinc la certesa que cada instant viscut de la meua vida ha estat cert, perquè jo he estat qui era. Evidentment que he fet renúncies i he caigut en temptacions i m'he maltractat, però la major part del temps he estat qui sóc.

Quina relació tens ara amb l'Argentina? Recordo que fa poc vivies entre allà i aquí.

Ho vaig fer durant un temps, perquè estava escrivint el poema narratiu *Volver antes que ir*. L'Argentina és el lloc on vaig néixer, m'ha aportat alguns elements de la meua identitat. Fa uns anys me n'hi vaig anar perquè havia de saber d'on sortia. Jo he hagut de fer tot un procés de recol·locació de les meves arrels. Els meus pares em van portar cap aquí com una maleta, jo no volia marxar d'allà. Era el 1973. Ells tenien una situació econòmica bona, però la situació del país era molt complicada. Ens havien intentat segrestar un parell de vegades, havien entrat a robar a casa... Van decidir que estarien més tranquils aquí. Jo sempre havia pensat que era molt rara perquè m'havien tret del meu lloc. Però vaig necessitar tornar-hi per entendre que tampoc m'hauria adaptat allà. Hi ha éssers que som inadaptats per definició. Tinc certa reticència a la trilogia *Patria, Dios y familia*.

Tens la recança de no haver tingut fills?

No n'he volgut tenir mai, i m'alegro molt de no haver-ne tingut. No tinc cap instint maternal, no entenc per què la gent té fills. L'únic moment de la meua vida en què m'ho vaig plantejar seriosament va ser quan va morir la meua mare. Jo tenia 25 anys i em va atacar la por, la buidor. Però el dubte em va durar dos minuts.